

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

בפני : כבוד השופטת, סגנית הנשיא, אלה מירז

בעניין : עזבון המנוחה ש. ש. ז"ל

המבקשים : 1. ב. ש.

2. צ. ש.

ע"י ב"כ עו"ד רונית גוטשל
ו/או עדי גוטשל.

נגד

המשיב : י. ש.

ע"י ב"כ עו"ד גיא סיוון
ו/או אסיא סיוון.

פסק דין

מבוא

1.

המבקשים הגישו תובענה לביטול צו לקיום צוואת המנוחה מיום 6.8.2012, אשר ניתן ביום 14.5.2015 על ידי הרשם לענייני ירושה בחיפה. המנוחה ילידת שנת 1936, הלכה לבית עולמה ביום 00.11.2014 כשהיא אלמנה והותירה אחריה שלושה ילדים – הם האחים הניצים בהליך זה. יצוין כי בן נוסף של המנוחה ואח של הצדדים, הלך לעולמו לפני המנוחה (להלן – "האח המנוח"), והוא הותיר אחריו שני ילדים (להלן – "הנכדים").

הצוואה נשוא ההליך

2.

הצוואה נחתמה ביום 6.8.2012 ועל פניה אינה מעוררת קושי. הצוואה נחתמה מול שני עדים – עו"ד י. ד. אשר ערך את הצוואה, והגב' י. ג. (כשמה אז). השניים יכוננו להלן "עורך הדין" ו"העדה". לצוואה צורפה הצהרת העדים כי המנוחה חתמה על הצוואה בפניהם והצהירה בפניהם כי זו היא צוואתה (להלן – "הצוואה").

3.

המנוחה מונה בצוואה את רכושה העיקרי - זכויות רשומות בדירת המגורים (מחצית), לרבות חלקה כירשת במחצית הזכויות של בעלה המנוח בדירה, ושני חשבונות בנק. את מלוא עזבונה מורישה המנוחה למשיב. מצוין עוד בצוואה מפי המנוחה, כי לבקשתה, הצוואה הוקראה לה על ידי העדה.

4.

המבקשים, אחיו של המשיב, עותרים אפוא לבטל את צו קיום הצוואה ולהורות על ביטולה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

הצוואות הקודמות

5. לצוואה נשוא ההליך קדמו למצער שתי צוואות – **שתייהן נערכו ע"י אותו עורך הדין, ובפני עוה"ד והעדה כעדים, ואלה הן:**

א. **צוואה מיום 18.7.2010** : בצוואה זו (סומן **מב/2**) ציוותה המנוחה את עזבונה ל – 4 ילדיה בחלקים שווים, 1/4 לכל אחד. הנכדים, ילדי האח המנוח, ירשו את חלקו (1/4) בחלקים שווים (1/8 כל אחד) (להלן – **"הצוואה הראשונה"**).

ב. **צוואה מיום 5.3.2012** : בצוואה זו (סומן **מב/3**) ציוותה המנוחה את עזבונה בחלקים שווים למשיב ולשני נכדיה, 1/3 לכל אחד (להלן – **"הצוואה שניה"**).

6. יצוין כי פועל יוצא מכך, הוא שבמידה ותתקבל בקשת המבקשים, ובית המשפט יצהיר על בטלות הצוואה, **הצוואה השניה תעמוד בתוקפה**. בבקשתם עתרו המבקשים לשני סעדים חלופיים: לחלוקת עזבון המנוחה בהתאם לחוק הירושה; ולחילופין, לחלוקת העזבון לפי צוואה קודמת, ככל שקיימת (ר' ס' 35(ח) לכתב ההתנגדות). **בסיכומיהם** זנחו המבקשים את הסעד החלופי, ועותרים לחלק את עזבון המנוחה "בין שאריה החוקיים": האחים והנכדים (ס' 72).

טענות הצדדים

טענות המבקשים

7. טענות המבקשים נתמכות בתצהיר מטעם המבקש מס' 2 (להלן – **"האח"**) ובתצהיר מטעם הגב' ע. ס. – גרושתו של האח המנוח ואמם של הנכדים (להלן – **"הגיסה"**). בנוסף, התיר בית המשפט באופן חריג ולפנים משורת הדין, את שמיעת עדותו המוקדמת של המבקש מס' 1 (להלן – **"האח ב"**) וזאת משום מצבו הרפואי הנטען. כך, על אף שהאח ב' לא הגיש תצהיר בניגוד להחלטה מפורשת, ובית המשפט לא השתכנע שיש צידוק לדבר. הנה אם כן עקר טענות המבקשים:

א. מאז שהתאלמנה, דאגו המבקשים לכל מחסורה של המנוחה, שאהבה והוקירה את המבקשים ואת נכדיה, ואף הצהירה בפניהם כי ציוותה את עזבונה על דרך צוואה באופן שווה בין ילדיה. האח מוסיף בתצהירו (סומן **מב/6**) שהמנוחה שוחחה עמו לא אחת על רצונה זה, למעט האחרונה (ס' 7-8). גם הגיסה הצהירה שכך המנוחה אמרה לה לאזניה (סומן **מב/5**, ס' 22).

ב. האח מוסיף שהאח המנוח הלך לעולמו ממחלה על רקע שימוש בסמים ואלכוהול. ילדיו חיו במציאות קשה ו"לא הגיוני שהיא תנשל אותם מצוואתה" (ס' 10). האח טוען עוד שליווה את המנוחה לרופאים בחודשים האחרונים לחייה. אמו העריכה ואהבה אותו ולפיכך **"אינני רואה כל סיבה שאימי תנשל אותי מצוואתה, נהפוך הוא [...]"** (ס' 20). מצבו של המשיב, **"אינו רע או קשה יותר מזה של היורשים האחרים"** (ס' 22).

ג. האח מוסיף ומצהיר שהמשיב ביקש ממנו ומהאח ב', שלא יתנגדו לצוואה והוא יעניק לכל אחד את חלקו בעזבון המנוחה. לדבריו מטעם זה המבקשים לא הגישו התנגדות לצוואה (ס' 14-15).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 על המשיב ידע האח לספר כי הוא "מכור לסמים מאובחן כלוקה בנפשו ונוטל על בסיס יומי תרופות
2 בשל כך, תיקים פליליים למכביר". כמו כן לווה המשיב כספים רבים ב"שוק האפור", חב כספים
3 רבים וספג איומים על חייו. המשיב אף ביים פריצה לביתו ותבע את חברת הביטוח. בעקבות כך הורשע
4 בהונאת חברת הביטוח ונידון ל-4 חודשי מאסר.
- 5 האח מוסיף שהמשיב "הסתבך בשנים האחרונות עם המשטרה, הואשם באיומים ובאלימות, אני
6 יודע שהוא ישב תקופה בכלא ואף עשה עבודות שירות. אני יודע שהוא היה מכור לסמים" (ס' 18).
7 הגיסה הוסיפה בתצהירה (מב/5, ס' 11) ש"שמעתי שהוא ניסה לדקור את אשתו". במקום אחר ציינה
8 ש"נקבעו לו אחוזי נכות גבוהים מאוד בגין סעיף פסיכיאטרי" והיא ששכנעה אותו לפנות לטיפול
9 פסיכיאטרי (שם, ס' 19).
- 10 בעקבות הסתבכותו, רקם המשיב תכנית חלופית להשתלט את רכוש אמו. הוא עבר להתגורר עמה
11 בביתה, ומכר את דירתו לשם סילוק חובותיו. לדברי הגיסה בתצהירה, המנוחה טענה בפניה שהמשיב
12 מכר את הדירה "כדי להחזיר חובות לגורמים פליליים שאיימו על חייו" (מב/5 ס' 26)
- 13 האח הוסיף בתצהירו ש"בידיעתי כי לאמא היה זהב רב ותכשיטים" אשר לא ידוע גורלם. לדבריו,
14 המשיב טען בפניו שהשליך אותם לפח בטעות, אך מנגד בתו של המשיב נראתה עונדת את תכשיטי
15 סבתה (מב/6, ס' 23).
- 16 המשיב החל למרר את חיי אמו המנוחה, לאיים עליה ולתקוף אותה. הגיסה הצהירה ש"המשיב] לא
17 בסדר בראש. הוא היה שובר לה דברים בבית. מביא הביתה כלבים זבל וגרוטאות" (מב/5, ס' 7).
18 לדבריה המנוחה נאלצה להשלים עם הדבר מתוך פחד (שם). במקום אחר ציינה שהמנוחה "היתה
19 מגרשת את [המשיב] מהבית לעיתים קרובות" (ס' 16). עוד ציינה שהמנוחה היתה מתקשרת אליה
20 שתבוא לשהות עמה בביתה, משום שפחדה מהמשיב, והגיסה שהתה עם המנוחה מ 16:00 עד 21:00
21 (ס' 21). גם כשראתה את המנוחה והמשיב יחדיו במקומות ציבוריים, כמו קופ"ח למשל, המנוחה
22 נראתה מפוחדת ממנו (ס' 23).
- 23 בהקשר זה מוסיפה הגיסה שהמשיב השתלט גם על חייה של המנוחה, לא מש ממנה והרחיק את כולם
24 מסביבתה (ס' 13).
- 25 הגיסה מגוללת בתצהירה (מב/5, ס' 5) אירוע שהתרחש לכאורה "באחד הימים בשנת 2014". לדבריה
26 המנוחה הזעיקה אותה - "הוא רוצה לרצוח אותי" זעקה המנוחה. היא ואחיה המתגוררים בסמוך רצו
27 לבית המנוחה ומצאו אותה מתנשפת ומקללת את המשיב. המנוחה ציינה בפניה שהזמינה משטרה
28 ולפתח הבית הגיעו 6 ניידות משטרה. היא ראתה את המשיב עומד בפניה ואת שולחן האוכל דקור.
29 לדבריה, אחיה ריסס גז מדמיע לעבר המשיב, שהפיל את הסכין. משהגיעו השוטרים, המשיב נאזק.
30 לדברי הגיסה המנוחה בכתה, קיללה את המשיב במרוקאית והתאווננה שמאסה בו. תיאור דברים זה
31 יכונה להלן "האירוע בשנת 2014".
32

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 48612-10-15 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

1 יא. על בסיס טעמים אלה טוענים המבקשים לבטלות הצוואה בהתאם להוראות סעיף 30(א) לחוק
2 הירושה ומחמת השפעה בלתי הוגנת מצד המשיב, אשר "התגורר עם המנוחה איים עליה וביטל את
3 רצונה תוך שהוא נוקט באלימות מילולית ופיסית או למצער מנגן על מיתרי מצפונה בכדי שזו תצווה
4 את רכושה לו".

5 יב. כמו כן טוענים המבקשים לבטלות הצוואה בהתאם להוראות סעיף 35 לחוק הירושה, ומשום שהמשיב
6 "לקח חלק בעריכתה".
7

טענות המשיב

8
9 8. המשיב תמך גרסתו בתצהיר מטעמו (סומן מת/3), והן בתצהיר ותצהיר-משלים מטעם מר ב.ש. – מי
10 ששכר חדר בבית המנוחה והיה דייר בביתה שנים ארוכות, מאז שנת 2001 (להלן – "הדייר").

11 א. המשיב מכחיש מכל וכל את המיוחס לו על ידי אחיו. הוא מעולם לא כפה על אמו דבר או השפיע עליה
12 בכל דרך. עריכת הצוואה היתה יוזמה שלה, כמו גם תוכנה. אמנם בריאותה התדרדרה אך המנוחה
13 היתה ונותרה צלולה עד יומה האחרון.

14 ב. בשנת 2011 התגרש לראשונה ושקע בדיכאון. בשל מצבו הוכר כנכה. הוא עבר לבית אמו כדי לא להיות
15 לבד, ואף משום שאמו כבר התקשתה ללכת, בריאותה התדרדרה והיתה זקוקה לסיוע. בית אמו הוא
16 קטן מידות, בעל שני חדרי שינה. באחד לנה אמו, בשני התגורר הדייר, והוא לן בסלון.

17 ג. בשנת 2013 מכר את דירתו ואת תמורת המכר הפקיד לחשבונה של אמו. לתצהירו צירף המשיב העתק
18 מהסכם המכר, 2 המחאות לפקודת אמו בסך כולל של 260,000 ₪ - מלוא תמורת הדירה לפי ההסכם,
19 אישורי הפקדה לחשבון אמו המנוחה ודפי חשבון מחשבונה (נס' ב'-ג' למת/3).

20 המנוחה היא שעודדה אותו למכור את הדירה, על מנת שבעתיד יוכל לרכוש את חלקם את אחיו בדירה.
21 ד. בשנת 2008, לאחר פטירת האח המנוח, האח ב' החתים את המנוחה על צוואה מן המוכן, לפיה עזבונה
22 יחולק בין שלושת ילדיה החיים תוך הדרת הנכדים, ילדיו של האח המנוח. את הדברים למד מפיו של
23 הדייר.

24 ה. בשנת 2010 חתמה המנוחה על הצוואה הראשונה (מב/2) בעקבות בקשת הנכדה מהמנוחה, שתכלול
25 גם את הנכדים בצוואתה, וכך עשתה. משנודע הדבר לאח ב', חמתו בערה והוא התעמת עם אמו וניתק
26 עמה קשר. את הדברים למד גם מאמו. המשיב מוסיף שהאח ב' לא נכח בלוויית המנוחה, לא ישב עליה
27 שבעה, ולא נכח בגילוי המצבה.

28 גם האח (המבקש מס' 2) לא היה בקשר רציף עם המנוחה. הוא ביקר אותה אחת לחצי שנה והתקשר
29 לעיתים רחוקות בלבד.

30 ו. המשיב מכחיש את טענות המבקשים כלפיו. מצבו הכלכלי אינו מן המשופרים לדבריו, אך הוא לא
31 לווה כספים ב"שוק האפור".
32

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 48612-10-15 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 ז. בשנת 2012 אמרה לו המנוחה שהיא משנה את צוואתה ומורישה לו את מלוא עזבונה. היא ביקשה
2 שיקח אותה לעורך דינה – אותו עורך הדין שערך את צוואותיה הקודמות. הוא הסיע אותה למשרדו
3 ותו לא. הוא לא נטל כל חלק בעריכת הצוואה ולא נכנס עם אמו למשרד, שם ישבו ספונים המנוחה,
4 עורך הדין והעדה. כשנודע לאח ב' על הצוואה, הוא ניתק קשר גם עם המשיב.
5 ח. העובדה שהמנוחה חתמה על הצוואה ולא שינתה אותה עד למועד פטירתה, אף שידעה כי הדבר יחריב
6 את יחסיה עם האח ב', הוא בבחינת ראייה לרצונה העצמאי, בו לא היה למשיב כל משקל.
7 ט. בעבר ידע המשיב הסתבכויות עם החוק, אולם מעולם לא פגע באמו או נהג כלפיה באלימות או
8 איומים. לתיקו הפליליים מן העבר אין כל זיקה לאמו. המשיב אף מונה בתצהירו את רישומו הפלילי.
9 י. בהקשר לאותו אירוע מציין המשיב כי נקלע לויכוח עם אמו על רקע החפצים שהיה אוסף ואוגר
10 בביתה. אין בידועתו אם המנוחה היא שהתקשרה לגישה, אך משהגיעו הגישה ואחיה ז"ל של הגישה,
11 שהיה אסיר משוחרר ומכור לסמים, תקף אותו האחרון וריסס אותו בגז מדמיע. הוא מעולם לא תקף
12 את אמו ולא איים עליה בסכין. על השולחן, לא היו סימני דקירה כמתואר. המשיב אף אינו יודע מי
13 הזעיק את המשטרה, אך אכן הגיעה ניידת אחת – ולא 6. המשיב לא נאזק ולא נעצר. לא הוגשה נגדו
14 תלונה ולא נפתחו נגדו הליכים.
15 יא. לעניין תכשיטי המנוחה, לדברי המשיב מדובר היה בשתי טבעות, צמד עגילים וצמיד, אותם שמרה
16 המנוחה בקופסת נעלים. חודשים לאחר לכתה לעולמה, עשה המשיב סדר בחפציה והשליך בשוגג את
17 אותה קופסה. הוא לא העביר לבתו כל תכשיט.
18 יב. לעניין טענת המבקשים בנוגע לזכויות המנוחה מתוקף קרן לטובת ניצולי שואה, זכור לו שהדייר סייע
19 לאמו להגיש בקשה מתאימה באמצעות עורך דין, אך לאחר פטירתה ההליך לא קרם עור וגידים.
20
21

גרסת הדייר

- 22 9. בית המשפט מוצא את עדותו של הדייר בעלת משקל. הוא התגורר שנים ארוכות בדירת המנוחה ומתגורר
23 בדירה עד היום. הוא היה עד לחלק מן ההתרחשויות נשוא ההליך והכיר מקרוב את המנוחה. לדבריו
24 התקבל בבית המנוחה כבן משפחה והכיר את כל ילדיה של המנוחה (מת/1, ס' 6). מה גם שלאחר פטירת
25 האח המנוח, התגוררו הוא והמנוחה לבדם בדירתה במשך 3 שנים (ס' 8). הדייר מחזיק אפוא בגרסתו של
26 המשיב.
27 א. לדבריו הוא היה עד לאותה צוואה משנת 2008 שנועדה להדרת הנכדים. האח ב' הגיע מוקדם בבוקר
28 לבית המנוחה שבידיו צוואה מן המוכן, עליה כבר חתם מראש אחד ממקורביו של האח ב'. האח ב'
29 ביקש מהדייר לשמש העד השני לצוואה (ס' 9). לדבריו עוד הצוואה הראשונה מ 2010 נערכה בעקבות
30 בקשת הנכדה מהמנוחה, והוא נכח בשיחות אלה (ס' 10). לאח ב' נודע על כך בשנת 2011 והוא הגיע
31 עם אשתו לבית המנוחה, התעמת עמה וניתק עמה כל קשר (ס' 11) (ר' עוד ס' 4-3 לתצ' משלים).
32

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 48612-10-15 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 ב. בשנת 2011 התגרש המשיב מאשתו הראשונה ועבר לגור עם המנוחה אשר נזקקה לו מאוד, והמשיב
2 מצדו טיפל בה ודאג לה. בשנת 2012 החליטה המנוחה לערך את הצוואה השניה ולהוריש עזבונה
3 למשיב ולנכדים (ס' 12-13).
- 4 ג. בנוגע לצוואה נושא ההליך, הוא נכח במעמד בו המנוחה בקשה מהמשיב לקחת אותה לעורך הדין.
5 קודם לכך שמע מן המנוחה כי רצונה לצוות למשיב את מלוא עזבונה. כשהאח ב' גילה על כך, ניתק
6 קשר גם עם המשיב.
- 7 ד. הדייר מוסיף, כי בכל השנים בהן הוא מתגורר בבית, מעולם לא ראה את המשיב נוהג באלימות כלפי
8 אמו או צורך סמים. למיטב ידיעתו המשיב לא נכנס לחובות והדייר לא נחשף לדרישות להשבת חובות
9 או לנושים של המשיב. הוא אף ראה בעצמו את מסמכי הפקדת כספי מכר דירת המשיב לחשבונה של
10 המנוחה, ולמיטב ידיעתו המשיב לא השתמש בפרוטה מכספים אלה.
- 11 ה. **בתצהיר המשלים** הוסיף הדייר שסייע למנוחה להגיש בקשה לקרן לניצולי שואה. לאחר פטירתה
12 המנוחה, נדרש שיתוף פעולה מצד אחותה לשם המצאת מסמכים, אך שיתוף הפעולה לא הסתייע
13 והמנוחה לא זכתה לקבלת כספים מהקרן (ס' 9).
- 14 ו. היחסים בין המנוחה לבין הגיסה היו קשים. למיטב ידיעתו סובלת הגיסה מנכות נפשית. לפני חתונת
15 בנה, לוותה הגיסה כספים מהמנוחה, ולאחר החתונה ניתקה קשר עם המנוחה. הוא היה עד אף
16 לעימות קולני בין השתיים (ס' 10).
- 17 ז. לעניין האירוע בשנת 2014, הדייר לא נכח בו, אך הגיע הביתה לאחריו, ומצא שם את הגיסה ואחיה.
18 כשהשניים עזבו, ספרו לו המנוחה והמשיב כי התווכחו על רקע אגרנותו של המשיב ושאח של הגיסה
19 תקף את המשיב בגז מדמיע. הוא לא הבין מדבריה שהמשיב תקף אותה, בודאי שלא בסכין, ועל
20 השולחן לא היו סימני דקירה (ס' 10-11).
- 21 ח. הטענה לפיה המנוחה פחדה מהמשיב היא חסרת בסיס. המנוחה אף מעולם לא גירשה את המשיב
22 מהבית. ההיפך הוא הנכון. הוא סייע לה והיא היתה מעוניינת שיתגורר עמה (ס' 13-14).

דיון והכרעה

המסגרת המשפטית

- 26 10. מצויים אנו בהליך מתוקף הוראות סעיף 72(א) לחוק הירושה; זו לשונו:
27 "נתן רשם לענייני ירושה או בית משפט צו ירושה או צו קיום, רשאי כל אחד מהם,
28 לגבי צווים שנתן, לפי בקשת מעוניין בדבר, לתקנם או לבטלם על סמך עובדות או
29 טענות שלא היו בפניו בזמן מתן הצו; ואולם ראה רשם לענייני ירושה שלא להיזקק
30 לעובדה או לטענה שהמבקש יכול היה להביאה לפני מתן הצו, או שיכול היה להביאה
31 לאחר מכן ולא עשה כן בהזדמנות הסבירה הראשונה, יעביר את הבקשה לבית
32 המשפט".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-10 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

11. הלשון בה בחר המחוקק להתנסח בסעיף 72(א) מניחה שתי משקולות על רגליו של העותר לביטול צו. המחוקק מועיד את הסמכות לבטל צו ירושה או צו קיום למקרים בהם התמונה המלאה בהקשר לעזבון המנוח ו/או יחסי הכוחות בין היורשים מכוח הדין או הצוואה, לא הונחה בפני בית המשפט או הרשם במעמד מתן הצו. משקולת שניה המונחת על רגלי המבקש ביטול צו מתוקף סעיף 72(א) היא הדרישה להניח בפני הרשם או בית המשפט את אותן עובדות או טענות "בהזדמנות הסבירה הראשונה", לאמור **כי אל לו למבקש ביטול של צו להשתתפות בהגשת בקשתו.**
12. המשקולת הראשונה- אך מתבקשת משום כוחו ונפקותו של הצו מתוקף סעיף 71 לחוק הירושה, לאמור: **"צו ירושה וצו קיום כוחם יפה כלפי כל העולם כל עוד לא תוקנו או בוטלו"**. כוחו של צו אפוא כוחו של פסק דין סופי ומחייב – גם אם פסק הדין מוטעה. ככזה, אינו בטל מעיקרו בהינתן עובדות או טענות חדשות, כי אם ניתן לביטול בתנאים הנקובים בסעיף 72(א). עקרונות של סופיות הדין, ודאות ויציבות הדין הם שעומדים מאחורי המשקולת הראשונה בדמות הדרישה לקיומן של עובדות וטענות שלא עמדו לנגד נותן הצו עת ניתן.
13. המשקולת השניה- בדמות בחינת קיומו של שיהוי בהגשת הבקשה נועדה להגן ככלל על הסתמכות בעל דין על צו שניתן כדין. יתכן עוד שיש בשיהוי כדי לפגוע ביכולת בעל דין להתגונן מפני בקשה לביטול צו ולשים ידו על ראיות להוכחת טענותיו.
14. **על שיקול דעתו של בית המשפט**
14. הפסיקה העמידה במשך השנים סימנים ומבחנים להפעלת שיקול הדעת בבקשה לביטול צו מתוקף סעיף 72(א). בהקשר לדרישה הראשונה בדמות טענות ועובדות חדשות, יינתן משקל למהות הטענה החדשה, משקלה ונפקותה לכאורה ביחס לצו המקורי וביחס לבעלי הדין. בהקשר לבחינת השיהוי, יינתן משקל למניין הזמן ומידת השיהוי, והן להסבר שהעמיד המבקש לגרימת השיהוי ועד כמה הוא סביר. הדגש מושם על ההסבר ולא על מידת השיהוי. ככל שההסבר סביר יותר, יפחת משקלה של מידת השיהוי. מנגד, ככל שמידת השיהוי ארוכה יותר, יוכבד נטל השכנוע המונח על כתפי המבקש לספק הסבר סביר לשיהוי. עוד יש לשאול, עד כמה הכביד השיהוי על הצד המתגונן ועל המצאת ראיות לבירור הטענות.
- בנוגע למבחנים שהעמידה הפסיקה בנוגע לסמכות לפי סעיף 72(א), ראה:
- ע"א 516/80 לשינסקי נ' הנאמן על נכסי החייב מנפרד לשינסקי, פ"ד לו(4) 337 (1982);
  - ע"א 601/88 עז' המנוח רודה נ' שרייבר, פ"ד מז(2) 441, 459 (1993);
  - ע"א 4440/91 טורנר נ' טורנר, פ"ד מז(2) 436 (1993);
  - ע"א 5640/92 אלוני נ' באומן, פ"ד מט(5) 353, 378-379 (1996);
  - ת"ע (טב') 10-08-41070 מיכאל גשוק ז"ל נ' יעקב וייסמן, "נבו", מיום 4.9.11;
  - עמ"ש (י-ס) 11-10-28361 י' ג' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים, "נבו", מיום 29.1.12.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

מן הכלל אל הפרט

15. הטענות שבפי המבקשים הן כבדות משקל. ככל שתתבררנה כנכונות, יש בהן להביא לבטלות הצוואה. נסיבות המקרה מלמדות עוד שבמועד עריכת הצוואה המשיב התגורר עם המנוחה ולדבריו סייע בידה וטיפל בה.

16. **בנוגע לשיהוי מצד המבקשים**, הרי שממד הזמן בענייננו אינו משמעותי. המנוחה הלכה לעולמה ביום 12.11.14, צו קיום הצוואה ניתן ביום 14.5.15 בעוד הבקשה לביטול הצו הוגשה כ- 4 חודשים לאחר מכן, ביום 8.11.15. כשלעצמה, אין בכוחה של מידה זו על מנת לחסום את דרכם של המבקשים מלברר טענותיהם. ובנוגע להסבר מצד המבקשים, לדבריהם המשיב התחייב בפניהם לחלק את עזבונו המנוחה לפי דין, כנגד הימנעותם מהגשת התנגדות ולא עמד בהתחייבות זו. המשיב מצדו מכחיש בתוקף טענה זו. מנגד מודה המשיב כי בסמוך לשבעה התקיים דין ודברים בין האחים. ראשית, על דרישתו של האח ב' לקבל לידיו 20,000 ₪, ולאחר מכן על הצעת המשיב לשלם 100,000 ₪ לכל אחד מהמבקשים. יחד עם זאת עמד המשיב על הכחשת הטענה לפיה הסכים לחלוקה שלא על פי הצוואה (ר' עמ' 51, ש' 28-8). מבלי להכריע במחלוקת עובדתית זו, די בה כדי ללמד על דין ודברים בין האחים, ויש לייחס לו התמשכות סבירה בעולם המעשה. בהינתן שיעור השיהוי הקצר, משקלן של טענות המבקשים והעובדה שהתקיים דין ודברים בין האחים בסמוך לאחר פטירת המנוחה, **מן הדין לקבוע כי המבקשים לא השתהו בבקשתם, ואין לחסום מפניהם את בירור טענותיהם לגופו של עניין.**

בטלות הצוואה מחמת אונס, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית

17. סעיף 30(א) לחוק הירושה מורנו: "אונס איום וכו' - (א) הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית - בטלה".

18. רצוי להתעכב על המונח "השפעה בלתי הוגנת" המקפל בתוכו סייג, לאמור כי לא כל השפעה על הזולת היא בבחינת מעשה בלתי הוגן שיש בו רבב. במקרה אחר ציינתי כך:

"אין מנוס מלהדגיש את האבחנה הנחוצה בענייננו, בין השפעתו של פלוני על מצווה, אשר כשלעצמה אינה בהכרח מעשה פסול, היא כחלק ממנהגי הבריות ודיני הירושה אינם מוצאים בה נפקות; לבין השפעה בלתי הוגנת - זו המצמיחה ציווי שאינו פרי רצונו החופשי של המצווה, ומכאן שעלולה להביא לפסלות הצוואה" (ת"ע 12-01-42297-ב.ש. נ' ע.ב.א, "נבו", מיום 20.9.18).

ובלשון המלומדים:

"עניין לנו בהשפעה בלתי הוגנת, שאינה השפעה שגרתית מעשה יום יום, אלא השפעה שיש בה מרכיב של אי-הגינות על פי המושגים החברתיים והמוסריים שלנו" (שוהט, פינברג ופלומין - "דיני ירושה ועזבונו", סדן, התשע"ד - 2014, 124, והאסמכתאות המובאות שם).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

19. ההלכה המקיפה בסוגיה זו נקבעה בדנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נב(2) 813 (להלן – "הלכת מרום"). בית המשפט העליון ריכז ארבעה מבחני עזר עקרוניים לבחינת קיומה של השפעה בלתי הוגנת: מבחן התלות והעצמאות; מבחן הסיוע; קשר המצווה עם העולם החיצון; ונסיבות עריכת הצוואה. הבה נבחן נסיבות המקרה על רקע מבחנים אלה.

מבחן תלות ועצמאות

20. לא נטען בפני בית המשפט שהמנוחה פיתחה תלות פיסית בזולת. לא נטען כי היתה סיעודית או שנוקקה לסיוע צד ג' בפעולות בסיסיות כמו רחצה, לבוש אכילה וכד'. אף לא נטען כי היתה מרותקת לביתה, כל שכן למיטתה. כל שנטען הוא שהמנוחה התקשתה בהליכה וניידות בשנים שקדמו לפטירתה והיתה זקוקה לסיוע בהקשר זה. יובהר עוד כי כושרה המנטלי של המנוחה להבין טיבה של הצוואה אינו עומד למחלוקת בהליך זה, ולא הוצגו בהקשר זה סימוכין רפואיים שיעוררו קושי או מחלוקת בסוגיה זו. יש לחדד עוד כי גם תלות פיסית מוחלטת של המנוחה באחר, כשלעצמה אין בה די ללמד על תלות שיש בה שלילה של רצונה החופשי של המנוחה. בית המשפט העליון הטעים בהלכת מרום ש"כן חשוב לציין, כי תלותו המוחלטת של המצווה מן הבחינה הפיזית אינה עדות מספקת לתלותו בזולת. אפשר שעצמאותו השכלית-הכרתית תחפה על תלותו הפיזית ותוביל למסקנה כי התלות הפיזית לא גרעה כל עיקר מעצמאותו" (ס' 12 לפסק הדין).

21. ויתירה אף מכך, גם אם תנוח דעתו של בית המשפט כי פלוני השפיע על מצווה לערוך צוואה שהוא הנהנה ממנה, לא די בכך להביא לבטלות הצוואה ובלב הבחינה השיפוטית מצוי רצונו החופשי של המצווה. הצוואה עלולה להיפסל אך "אם יוכח כי לא נעשתה על פי החלטה עצמאית ובלתי תלויה של המצווה" (שוחט, פינברג ופלומין – "דיני ירושה ועזבון", סדן, התשע"ד – 2014, 126 והאסמכתאות שם).

על אלימות, סמים, לקות נפשית ושוק אפור

22. זהו המקום לעסוק במאפייני האישיות המיוחדים למשיב ובתיאורים אותם קשרו המבקשים למשיב. לטענתם האלימות, ההונאה והסמים הם נר לרגליו של המשיב והוא כפה אותם על המנוחה ולפיכך יש להסיק כי שלל את רצונה החופשי של המנוחה – בכוח, באיום ובכחש. בלשונם של המבקשים המשיב "התגורר עם המנוחה איים עליה וביטל את רצונה תוך שהוא נוקט באלימות מילולית ופיזית או למצער מנגן על מיתרי מצפונה בכדי שזו תצווה את רכושה לו". ניזכר בתמצית בטענות המבקשים אותן מנינו לעיל:

- א. המשיב "מכור לסמים מאובחן כלוקה בנפשו ונוטל על בסיס יומי תרופות בשל כך, תיקים פליליים למכביר"; "[...] ישב תקופה בכלא ואף עשה עבודות שירות. אני יודע שהוא היה מכור לסמים";
- ב. "נקבעו לו אחוזי נכות גבוהים מאוד בגין סעיף פסיכיאטרי";
- ג. המשיב לווה כספים רבים ב"שוק האפור", חב כספים רבים וספג איומים על חייו;

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

1 ד. המשיב ביים פריצה לבית המנוחה ותבע את חברת הביטוח. בעקבות כך הורשע בהונאת חברת
2 הביטוח ונידון ל- 4 חודשי מאסר.

3

4

על עברו הפלילי של המשיב

5 23. המשיב מכחיש בתוקף את המיוחס לו, אך אינו מתנער מעברו. לדבריו אין לעבירות בהן הורשע כל זיקה
6 לאמו המנוחה, בה הוא מעולם לא פגע, לא איים עליה ולא סחט אותה בכל דרך. עוד עומד המשיב על
7 הרישום המופיע בתדפיס המידע הפלילי שהוצג לבית המשפט. לדבריו ההרשעות הן בגין מריבה עם שכן,
8 גניבה ממעביד ועבירות אחרות שביצע כשהיה בן 18. לדבריו בהרשעתו האחרונה נגזרו עליו עבודות שירות
9 בגין שימוש בחשיש (עמ' 45, ש' 25). את עבודות השירות ריצה "ב-2013 או 2014" (שם).

10 24. בשלה העת לברר טענות אלה, בטרם נעמוד על נפקותן, ונישא עיננו אל המרשם הפלילי של המשיב. כידוע,
11 טחנות הצדק טוחנות לאט. העבירה האחרונה בה הורשע המשיב בחודש 5/14 היתה בגין החזקת/שימוש
12 בסמים שלא לשימוש עצמי. העבירות נשוא כתב האישום נעברו בשלהי שנת 2011. ההרשעה שקדמה לכך
13 היא מחודש 3/2008. עניינה אישום על "ידיעה כוזבת על עבירה מסוג פשע". העבירה נשוא כתב האישום
14 נעברה בחודש 7/2006. גם ההרשעה באותה תקיפה מדוברת היא מחודש 10/2006, בגין עבירה שנעברה
15 בחודש 8/2006. קודמת לה הרשעה מחודש 4/2006 בגין "החזקה בשימוש בסמים שלא לצריכה עצמית".
16 העבירה נעברה בחודש 9/2005. קדמה לה הרשעה בגין גניבה, והעבירה נעברה בחודש 3/1996. עבירות
17 קודמות נעברו בהיותו של התובע חייל וקודם לכך.

18 25. יוצא אפוא כי במישור העובדתי ועל ציר הזמן, העבירות האחרונות בגין הורשע המשיב נעברו בשלהי
19 שנת 2011 (צורפו שני אישומים). קדמה לה עבירה משנת 2008 ("ידיעה כוזבת") וריכוז עבירות משלהי
20 2005 ובמשך 2006. אין לגזור אפוא זיקה ישירה בין העבירות בהן הורשע המשיב לבין מעשיו המשוערים
21 כלפי אמו ו/או לגבי תקופת מגוריו של המשיב בביתה.

22 26. למעט, לכאורה, העבירות שבוצעו בשלהי 2011, לא הוצגו בפני בית המשפט ראיות לתיקים, עבירות או
23 אישומים שיוחסו למשיב לאחר שעבר להתגורר עם אמו המנוחה, לרבות בגין אותן אירוע נטען בשנת
24 2014.

25 27. יודגש עוד, כי גם במישור המשפטי-עקרוני, סבורני כי על רקע העדר ראיות בנוגע למעשים המיוחסים
26 למשיב בתקופה בה התגורר עם אמו, יש להימנע מלגזור גזירה שווה והכרחית בין אלימות כלפי הזולת,
27 מגונה ככל שתהא, לבין אלימות כלפי בני משפחה, כל שכן כלפי אמו.

28 28. לא הוצגה בפני כל ראיה בגין אותה פריצה נטענת לבית האם המנוחה והונאת חברת הביטוח. ככל שכוונת
29 המבקשים לאותה הרשעה בגין "ידיעה כוזבת" – ואין כל ראיה לכך – המדובר במעשים שהתרחשו בשנת
30 2006. המשיב עבר להתגורר בבית אמו כ- 5 שנים לאחר מכן, ולא נטען בפני כי סירבה לקבלו.

31

32

33

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

השימוש בסמים

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
29. יתכן שהעבירה האחרונה אכן בוצעה לאחר שהמשיב עבר להתגורר עם המנוחה, בשלהי שנת 2011. יחד עם זאת אין בפניי בית המשפט פרטים בדבר אותו אישום או מקום ביצוע העבירה, ובאיזה סם החזיק המשיב. טענת המשיב כי נשוא ההרשעה היה שימוש בחשיש לא נסתרה (עמ' 45, ש' 25). לא ניתן לקבוע עוד כי המעשים התרחשו בתוך ביתה של המנוחה.
- אף מקובלת עלי טענת הדייר בתצהירו, כי בכל השנים בהן הוא מתגורר בבית, מעולם לא ראה את המשיב צורך סמים. הדייר לא עומת עם הדברים בחקירתו הנגדית.
30. ועוד; אין חולק כי הונחו בפני בית המשפט ראיות על שימוש בסמים בשלהי שנת 2011, וקודם לכן בשנת 2005 ובשירות הצבאי בשנת 1986. אך אין להסיק באופן מסתבר מראיות אלה כי המשיב היה או עודנו בבחינת "מכור לסמים", כל שכן על רקע ההסתברות כי עסקינן בסמים "קלים". אדם מכור לסמים הוא בבחינת מחזה שאין לטעות בו מבחינת אורח חייו של המכור, מראהו החיצוני, תיפקודו בדל"ת אמותיו ובחברה, ועוד כהנה וכהנה סימנים שלא ניתן להחמיץ בניקל. חרף טענות המבקשים, לא הונחו בפניי סימוכין כי המשיב הוא בבחינת "מכור לסמים". כאמור, למצב דברים זה נדרשים אותות נראים בעולם המעשה. בעמוד המשיב לפניו, לא התרשם בית המשפט כי עומד בפניו אדם "מכור לסמים".

לקות נפשית

- 17
18
19
20
21
22
23
24
31. המשיב לא הסתיר את העובדה כי עם ובעקבות גירושיו הראשונים, לקה בדיכאון. נדמה כי עדות לחומרת מצבו היא העובדה שמוכר כנכה בגין מצבו (עמ' 45, ש' 17). למותר להאריך בהקשר זה הואיל והמבקשים נמנעו מלפרט מה נפקותה של עובדה זו לשיטתם. אמנם אין בפניי בית המשפט סימוכין בדבר מצבו של המשיב, מהותה של נכותו או שיעורה, אך ספק בעיניי אם אדם שנפל לדיכאון, נעזר בתרופות וזוכה לגמלה הוא בבחינת "לוקה בנפשו" כלשון המבקשים. כאמור, המבקשים לא העמידו טיעון של ממש, באיזה אופן יש במצב דברים זה משקל לענייננו.

חובות לשוק האפור

- 25
26
27
28
29
30
31
32
33
32. כזכור, המבקשים קשרו בין טענה זו לבין מכירת דירתו של המשיב, לשם השבת חובות לשוק האפור כביכול, ועוד כי המשיב עבר להתגורר בבית אמו מאימת נושים מן השוק האפור. לדברי האח ב', "[המשיב] אמר שהוא מאויים על ידי עבריינים הוא היה חייב להם כסף ואמרו לו שאם לא יחזיר הוא ירצח לכן עבר להתגורר אצל האמא" (עמ' 12, ש' 12). כזכור, הגיסה הצהירה שהמנוחה טענה בפניה שהמשיב מכר את הדירה "כדי להחזיר חובות לגורמים פליליים שאיימו על חייו" (מב/5 ס' 26). המשיב מכחיש טענות אלה.
33. לא מצאתי בסיס לטענת המבקשים, שנטענה בעלמא ועומדת בסתירה לסימוכין שהציג המשיב. הוכיח שאת דירתו מכר בשנת 2013 – כשנתיים לאחר שעבר להתגורר בבית אמו. לתצהירו (מת/3) צירף את הסכם המכר מיום 20.6.13. התמורה הנקובה בו היא 260,000 ₪. שתי המחאות בסך התמורה הכוללת

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 נרשמו לפקודת המנוחה והופקדו בחשבונה (בימים 23.6.13 ו 18.7.13). כך עולה מאישורי ההפקדה
2 המצורפים. דפי חשבון מחשבון המנוחה מלמדים כי נכון לחודש 6/2015, תמורת המכר עודנה מופקדת
3 בחשבון המנוחה.
- 4 עוד מקובלת עלי הצהרתו של הדייר, כי במהלך שנות מגוריו בבית המנוחה, לא נתקל בנושים של המשיב,
5 ולמיטב ידיעתו המשיב לא צבר חובות. למיטב ידיעתו עוד, שמר המשיב את תמורת המכר בחשבון האם
6 ולא עשה בה שימוש (מת/1, ס' 20). עדות זו לא נסתרה. גם את עדות המשיב מצאתי מהימנה לעניין זה,
7 ושוכנעתי כי העדיף להפקיד את הכסף בחשבון אמו, בין אם משום שלא בטח בעצמו, ובין אם מתוך חששו
8 מנושים. אך לא מצאתי בדבריו עדות לחובות ל"שוק האפור" דווקא:
9 **"ש. למה הפקדת את הכסף בחשבון על שם אמא?**
10 **ת. זה היה יותר בטוח.**
11 **ש. למה?**
12 **ת. כי לפני מספר שנים הלוויתי לזוג נוכלים כסף [...] אח"כ נעלמו [...]**
13 **ש. אז למה יותר בטוח בחשבון של אמא?**
14 **ת. שזה סגור על השם שלה, אין לי מישהו אחר.**
15 **ש. מי פחדת שיקח את הכסף?**
16 **ת. שאני לא אגרר לזה שוב פעם, שלא אעשה טעות כזו עוד פעם, גם לפני זה הכסף היה אצל אמא שלי"**
17 (עמ' 47, ש' 10).
- 18 בית המשפט לא שוכנע אפוא כי המבקש התמודד עם נושים "מהשוק האפור" או כי מכר את דירתו לשם
19 סילוק חובות כאמור. חלוף הזמן בין מעבר המשיב להתגורר בבית המנוחה (בשנת 2011) לבין מכירת
20 דירתו (6/2013) מנתק את הזיקה הנטענת בין מכירת הדירה לבין סילוק חובות, מה גם שאין חולק כי
21 יתרת המכר הופקדה ונותרה בחשבון המנוחה.
- 22 כמו כן, הנסיבות המתוארות אינן הולמות את ההסתבכות הנטענת של המשיב עם "השוק האפור". בהעדר
23 ראיות אחרות, בית המשפט אינו מוצא היגיון במעבר המשיב לבית אמו על מנת להימלט מפני נושים
24 כביכול, ובית המשפט מתקשה לראות כיצד משמש בית המנוחה כמסתור או הגנה מפני נושים כוחניים.
25 ספק אם כך ינהג מי שמבקש לרדת למחתרת כמתואר.
- 26
27 **האירוע בשנת 2014**
- 28 רב הנסתר על הגלוי בהקשר זה. מי מהמבקשים לא נכח באירוע המתואר, והאירוע מתואר בתצהירה של
29 הגיסה. כזכור, ציינה שהמשיב איים על אמו באמצעות סכין; שאחיה ריסס אותו בגז מדמיע עד שהשמיט
30 את הסכין, ועוד כי המשיב השאיר סימני דקירה על השולחן. לדבריה 6 ניידות משטרה הגיעו והמשיב
31 נאזק. המשיב מכחיש את הדברים. לדבריו הוא ואמו ניהלו ויכוח צעקני על רקע אגרנותו. הוא אינו יודע
32 מי הזעיק את הגיסה או את המשטרה, אך לדבריו אחיה של הגיסה ריסס אותו בגז מדמיע ולמקום הגיעה
33 ניידת אחת. הוא לא נאזק, או נעצר, לא הוגשה תלונה ולא נפתח נגדו תיק.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 מבין גרסאות הצדדים, גרסת המשיב סבירה יותר. האירוע אותו מתארת הגישה הוא אירוע חמור .38
2 ומשמעותי וענייני איומים – שלא לומר תקיפה של האם - באמצעות סכין. הוא הדין בנוגע להגעת 6 ניידות
3 משטרה, כיאה לאירוע משמעותי כגון זה. אך מתבקש כי אירוע כאמור יניב סימוכין כזית – דו"ח פעולה,
4 דו"ח עיכוב, כל שכן דו"ח מעצר וחקירה או שמא אישור על הגשת תלונה. לא הוצגה כל ראיה בהקשר זה.
5 לדברים משנה תוקף שעה שמעורב במקרה, לטענת המבקשים – סכין. חרף כך לא נטען בפניי שהמשיב
6 נעצר או נחקר. גם לא נטען כי נפתח נגדו תיק שהניב כתב אישום או שמא נסגר מסיבה כלשהי.
- 7 גם בהקשר זה מקובלת עלי עדות הדייר, כי הגיע הביתה לאחר האירוע ושמע מהמנוחה שהמשיב הותקף .39
8 בגז מדמיע, ולא כי המשיב התקיף את אמו – בסכין או בכלל. על השולחן לדבריו לא היו סימני דקירה
9 (מת/2, ס' 10-11).
- 10
- 11 **לסיכום, המבקשים לא הוכיחו טענותיהם בזיקה לעבר פלילי, ליקוי נפשי, שימוש בסמים והסתבכות .40**
12 **המשיב עם השוק האפור. יתירה מכך, המבקשים נמנעו מלהעמיד טענה בנוגע לנפקות שיש**
13 **לטענותיהם, גם אם תוכחנה, בהקשר לשלילת רצונה החופשי של המנוחה, במישור העקרוני ובמישור**
14 **הקונקרטי כאחד.**
- 15
- 16 **מבחן הסיוע**
- 17 מבחן זה נועד לבודד את אותם המקרים בהם הנהנה מן הצוואה הוא מי שאמון על הטיפול או הסיוע .41
18 למצווה, ובאופן שנוצרת תלות המעיבה על רצונו החופשי של המצווה. בענייננו הנסיבות אינן מלמדות על
19 כך. כאמור, לא הוכחה תלות של המנוחה במשיב, או באחרים.
- 20 לעניין זה מקובל עלי תיאורו של המשיב, שלא נסתר : .42
21 "היא היתה שקולה, מדברת, יודעת כל דבר, גם בזמן שבאתי אליה לגור ב-2011 היינו עושים ביחד
22 ניקיון והכל אבל עם הזמן היה קשה לה מאוד ללכת והיתה חייבת תמיכה, הייתי הולך איתה
23 לפיזיותרפיה, רופא עיניים, אוזניים, טיפולים, בתי חולים, היא נפלה פעם אחת על הראש ועשתה C/T.
24 יש הרבה דברים מסביב שאי אפשר להתחמק מזה" (עמ' 49, ש' 1).
- 25 עדותו של הדייר מחזקת גרסה זו : "בתקופה האחרונה [2013 – 2014] היה לה קשה להגיע לקופ"ח לבד. .43
26 הייתה צריכה שמישהו ילווה אותה והיתה פעם או פעמיים שאני ליוותי אותה כי [המשיב] לא היה
27 בחיפה" (עמ' 43, ש' 23). ראו עוד עדותה של העדה על הקושי של המנוחה בעלית מדרגות (עמ' 40, ש' 19) ;
28 וגם עדות האח שנגעה רק לסיוע בכניסה לרכב (עמ' 33, ש' 22).
- 29
- 30 לא נעלמה מעיני בית המשפט תשובתו של הדייר לשאלת בית המשפט, לפיה המנוחה היתה "תלויה" .44
31 במשיב בשנתיים האחרונות לחייה (עמ' 43, ש' 27). אין לראות תשובה זו אלא תשובה של הדיוט, שאינו
32 עד מומחה בודאי ואין לגזור מתשובתו העובדתית מסקנה משפטית לפיה היתה המנוחה "תלויה" במשיב

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 כמשמעותו של המונח בגדרי המבחנים לקיומה של השפעה בלתי הוגנת. יש עוד לקרוא את תשובתו
2 המלאה ובהקשרה:
- 3 "ש. אתה אומר שבשנתיים האחרונות לחייה היא היתה תלויה ב[משיב]?
4 כן. ואני עזרתי במה שיכולתי" (עמ' 43, ש' 26).
- 5
- 6 45. לסיכום, כי גם לשיטת המבקשים, הסיוע שהעניק המשיב למנוחה לא חרג מסיוע התואם למצבה
7 הגופני ולא הצמיח תלות של המנוחה במשיב. המנוחה היתה זקוקה לתמיכה וליווי, מנת חלקם של
8 קשישים רבים, אשר אין בה לבדה ללמד על היותה של המנוחה בלתי עצמאית או תלויה בזולת באופן
9 השולל את רצונה החופשי.
- 10
- 11 **קשרי המצווה עם אחרים**
- 12 46. לא יכול להיות חולק כי אדם המנותק מקשריו עם העולם החיצון, משפחתו, חבריו ומכריו, וקשריו
13 מתמצים אך או בעיקר עם הנהנה לפי צוואתו, עומד בסיכון ממשי לפגיעה ברצונו החופשי. בענייננו לא
14 ניתן להצביע על ניתוק כאמור. למעט טענה רפה מצד הגיסה בתצהירה, לא נטען בפניי שהמשיב ניסה או
15 כי עלה בידיו להרחיק את המנוחה ממכריה ומשפחתה.
- 16 47. **האח ב'** העיד שהוא מתגורר בתל אביב כל השנים, וכי היה מגיע לבקר את אמו מידי חודש וחצי (עמ' 6,
17 ש' 1). עוד העיד, כי בניגוד לטענת המשיב, המשיך לבקר את אמו ולהיות עמה בקשר גם לאחר חתימתה
18 על הצוואות (שם, ש' 7).
- 19 **האח העיד** שאמנם היתה תקופה בת שנה וחצי בה היה בנתק מאמו, אך בתקופה שקדמה לפטירתה היה
20 מגיע מידי פעם ומתקשר "לפחות פעמיים בשבוע" (עמ' 32, ש' 26).
- 21 48. **הגיסה** סתרה בעדותה את טענתה בתצהיר, לפיה המשיב בודד את המנוחה מפני הזולת:
22 "ש. את אומרת ש[המנוחה] היתה מגיעה אליך כל יום?
23 ת. אני הייתי מגיעה אליה, זה 4-5 דקות הליכה מהבית שלי.
24 ש. עד מתי הגעת אליה כל יום?
25 אפילו לבית חולים הגעתי אליה, יום – יום. כשהיא היתה מונשמת – מורדמת גם (עמ' 25, ש' 18).
- 26 49. עולה עוד מעדותה של הגיסה, כי לטענתה היתה בקשר הדוק עם המנוחה גם לאחר שהמשיב עבר להתגורר
27 עמה, וגם לאחר חתימת הצוואה השניה והאחרונה:
28 "אני יודעת שכש[המשיב] בא לגור אצלה היא התחילה לספר לי, היינו אצל עוה"ד, אני רוצה שהוא
29 ימכור את הבית, שיניתי את כל הצוואה שלי, שאלתי למה? והיא אמרה שהיא רוצה לתת לו ושאלתי
30 למה והיא אמרה 'לא לכולם' גם אותי היא שיקרה" (עמ' 30, ש' 18).
- 31

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 נזכיר כי הגישה הצהירה שהמשיב "ניסה כל הזמן להרחיק את [המנוחה] מכולנו. הוא היה צמוד אליה
2 ולא אפשר לה להיפגש איתנו. אני שהייתי מבקרת את [המנוחה] כל יום לא יכולתי עוד לבקר או להפגש
3 איתה בגללו" (סי' 13).
- 4 מאידך גיסא, הצהירה הגישה שהמנוחה פחדה כל כך מהמשיב, עד כי "הייתה מתקשרת אלי ומבקשת
5 שאבוא להיות איתה בדירה, מאחר והיא פחדה מ[המשיב]. אני הייתי מגיעה בשעה 16:00 והולכת
6 בשעה 21:00 רק אחרי שיואב היה לוקח כדור ונרדם" (סי' 21).
- 7
- 8 ברור מאילו כי בין שתי טענותיה העובדתיות של הגישה פעורה תהום והן סותרות זו את רעותה מניה
9 וביה. מגרסתה החלופית בתצהירה והן מחקירתה, עולה כי לגרסת הגישה, גם אם פחדה מהמשיב
10 לדבריה, לא נמנעה כלל ועיקר מלשבת בבית המנוחה מידי ערב במשך שעות בעוד המשיב מצוי במקום.
11 ואילו המשיב, לא מנע ממנה להגיע ולשהות בית המנוחה.
- 12 לא למותר לציין כי בעדותה סתרה שוב את טענתה לפיה נמנעה מלבקר בבית המנוחה. לדבריה בחקירה
13 פחדה מהמשיב כשהיתה מגיעה לבית המנוחה (עמ' 31, ש' 1). ויחד עם זאת, וכאמור, לא נמנעה לפי עדותה
14 מלהגיע לבית המנוחה.
- 15 מעבר לכך, עלה עוד מעדות הגישה שהמנוחה נכחה בחתונת שני נכדיה (ר' עדות הגישה עמ' 25, ש' 6).
- 16 **לסיכום, לגרסתם של המבקשים עצמם, המשיב לא ניסה ולא מנע מן המנוחה קשרים עם העולם
17 החיצון, ולא פעל בכל דרך להרחיק את בני משפחה או ליצור חיץ ביניהם לבין המנוחה.**
- 18
- 19 **נסיבות עריכת הצוואה**
- 20 עדותה של העדה שפכה אור על נסיבות עריכת הצוואה. במועדים לעריכת הצוואות שלפניי בשנים 2010
21 – 2012, היתה העדה בעלת משרד תרגומים וסטודנטית למשפטים. הדייר עבד כמתורגמן במשרדה של
22 העדה. משרדה שכן בקומת הקרקע בבניין, ובקומה השלישית שכן משרדו של עורך הדין. הקשר בין
23 המנוחה לבין העדה ועורך הדין נוצר אפוא באמצעות הדייר. (עמ' 38, ש' 24 ואילך).
- 24 גם הדייר העיד: "אני ייעצתי לה להגיע לבעלת עסק שעבדתי בו, היא העידה עכשיו, היא התחילה
25 ללמוד משפטים וייעצתי ל[מנוחה] להתייעץ איתה. מזה התחיל הקשר ביניהן" (עמ' 42, ש' 1).
- 26 **העדה ציינה כי פגשה במנוחה לפני עריכת הצוואות, שמעה ממנה רצונה, ניסחה את לשון הצוואה
27 והעבירה לעיונו של עורך הדין לבדיקתו. השתיים גם שוחחו בטלפון (עמ' 38, ש' 27 ואילך; וגם עמ' 39,
28 ש' 19-25). העדה ציינה עוד שהמנוחה התקשתה לעלות למשרדו של עורך הדין בקומה ג', לכן מעמד
29 החתימה על הצוואות התקיים בפניה ובפני עורך הדין במשרדה שבקומת הקרקע (עמ' 39, ש' 7; וגם עמ'
30 40, ש' 19).**
- 31 ראה עוד עדותו של עורך הדין, שהעיד שהחתימה על הצוואה נערכה במשרד של העדה: "המשרד שלי
32 בקומה 3, היא אמרה שקשה לה לבוא, המשרד של [העדה] הוא בקומת קרקע. אני עליתי [צ.ל "ירדתי"],
33 א.מ.]. למשרד של [העדה]. זה קרוב" (עמ' 20, ש' 4).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 48612-10-15 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 **עורך הדין** העיד בפניי והמציא בחקירתו את הנוסחים המקוריים של הצוואה הראשונה והשניה. לדבריו
2 אינו צעיר ואינו בקו הבריאות. גם זכרונו בוגד בו (עמ' 18, ש' 22). עורך הדין כן זכר לספר שהמנוחה הגיעה
3 אליו באמצעות העדה (עמ' 19, ש' 9). עוד ידע להוסיף לשאלת בית המשפט, כי העדה "**לא עבדה במשרד**
4 **שלי, את [העדה] אני מכיר מילדותה, היא למדה בבית ספר עם בני והיא למדה בפקולטה למשפטים**
5 **ועכשיו היא עורכת דין [...]** אני מכיר אותה הרבה שנים" (שם, ש' 30).
- 6 עורך הדין הוסיף והעיד: "**אני חושב שהכינו את הצוואה, אני בדקתי שהכל בסדר, אם לא בסדר אני**
7 **אומר שצריך לשנות**". לשאלת בית המשפט השיב: "**אני מקבל רק טיוטה, ומה שלא בסדר דיברתי עם**
8 **המצווה ומה שלא בסדר אמרתי שצריך לתקן. ככה אני עובד. אני לא זוכר**" (עמ' 19, ש' 11).
- 9 אמנם עורך הדין לא זכר להעיד באופן קונקרטי על מעמד החתימה על הצוואה בענייננו, אך שוכנעתי כי
10 מעמד העריכה ו/או החתימה על צוואות המנוחה, ולמצער הצוואה נושא ההליך, התקיים כסדרו כדין.
11 אין חולק כי הצוואה נחתמה בפני עורך הדין והעדה.
- 12 שוכנעתי עוד כי הצוואה הוקראה למנוחה. העדה ציינה ש"**הקריאו לה את זה בעל פה, כי היתה בעיה**
13 **בקרוא וכתוב אצלה, לא בטוחה שהיא ידעה קרוא וכתוב ואז הקראנו לה את זה**" (עמ' 39, ש' 1). נזכיר
14 עוד כי בסיפא לצוואה מצהירה המנוחה כי "**על פי בקשתי, תוכן הצוואה הוקרא לי בקול רם ע"י העדה,**
15 **גב' [...]**".
- 16 יצוין עוד כי הצוואה נחזית כזהה בצורתה לאלה שקדמו לה. אין בחזותה של הצוואה כשלעצמה כדי
17 לעורר שאלות או מחלוקת. עולה כי הצוואה נושא ההליך נחתמה באותה מתכונת צורנית כמו קודמותיה,
18 ואין מחלוקת, ואף לא נטען בפניי, כי קודמותיה נערכו על רקע השפעה או אילוץ מצד המשיב. למעשה
19 הצוואה הראשונה נערכה באותה המתכונת הצורנית בשנת 2010, עוד בטרם עבר המשיב להתגורר עם
20 המנוחה.
- 21 **לסיכום, שוכנעתי כי למשיב לא היתה מעורבות כלשהי בבחירת עורך הדין. בין המנוחה לבין העדה**
22 **ועורך הדין נוצר קשר בלתי אמצעי אשר הדייר היה השושבין לאותו הקשר. ההכרות עם העדה ועורך**
23 **הדין נולדה שלא באמצעות המשיב ולפני שעבר להתגורר עם המנוחה**.
- 24 יצוין עוד לעניין זה כי גם **האח ב'** אישר בחקירתו כי הקשר עם עורך הדין נוצר באמצעות הדייר על רקע
25 עבודת הדייר כמתרגם (עמ' 11, ש' 21). וגם הגיסה העדה כי לשיטתה המנוחה "**היתה בקשר עם [הדייר]**
26 **וסיכמה איתו הכל, הכל היה מסודר דרך [הדייר]**" (עמ' 28, ש' 30).
- 27
- 28 גם מצאתי לנכון לתת אמון בעדותה של העדה שזכתה לחיזוקים מפי עורך הדין. אף שהתקשה להעיד
29 באופן קונקרטי לענייננו, שוכנעתי כי נהג בזהירות המתחייבת מתוקף מקצועו כשם שנהג כלפי צוואות
30 אחרות מתוקף עיסוקו, ולא הוכח בפניי ע"י המבקשים כי דווקא בנוגע לצוואת המנוחה חרג עורך הדין
31 מחובת הזהירות שעל כתפיו.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-10-48612-ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 לסיכום הדיון בעילת השפעה בלתי הוגנת: לאור המבחנים שהעמידה הפסיקה, ולאחר בחינת נסיבות
2 המקרה עקב בצד אגודל ועל בסיס מבחנים אלה, אני קובעת שלא הוכח בפניי קיומה של השפעה בלתי
3 הוגנת מצד המשיב שיש בה כדי לבטל הצוואה ואני דוחה עילה זו.
- 4 על בסיס עדויות וטענות הצדדים, הוכח כי הצוואה היא פרי יוזמה ורצון עצמאיים של המנוחה, אשר
5 לא נשללו מידיה בשום אופן. הגיסה עצמה ידעה לספר כי המנוחה סיפרה לה ש"היינו אצל עוה"ד, אני
6 רוצה שהוא ימכור את הבית, שיניתי את כל הצוואה שלי, שאלתי למה? והיא אמרה שהיא רוצה לתת
7 לו ושאלתי למה והיא אמרה 'לא לכולם' גם אותי היא שיקרה" (עמ' 30, ש' 18).
- 8 גם עדותו של הדייר מחזקת הכרעה זו: "בתקופה האחרונה היא שינתה בכלל את דעתה ואמרה שגם
9 (המשיב) גר איתה, הוא מכר את הדירה שלו בקרית אתא והוא מטפל בה ושיהיה צודק להוריש לו הכל.
10 זה מה שאני יודע" (עמ' 44, ש' 1; ורי עוד תשובותיו לשאלות בית המשפט, שם, ש' 16).
- 11 ראו גם עדות העדה, שמצאה את המנוחה עצמאית לדעותיה (עמ' 40, ש' 17-12).

בטלות הצוואה מחמת מעורבות בעריכתה

- 12
13
14 סעיף 35 לחוק הירושה מורנו: "צוואה לטובת עדים וכו' - הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה
15 את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה בן-
16 זוגו של אחד מאלה – בטלה".

טענת המבקשים

- 17
18
19 נדמה כי עילה זו והעילה האחרת לבטלות הצוואה מחמת השפעה בלתי הוגנת, שימשו את המבקשים
20 בערבוביה. לטענתם המשיב "לקח חלק" בעריכת הצוואה "תוך שהוא מפעיל לחצים ואיומים למכביר"
21 (ס' 28 להתנגדות). לטענתם עוד "אין ספק כי נוכחותו המאיימת של [המשיב] בבית אימו אמירותיו
22 המאיימות [...] הם קצה הקרחון הנגלה לעיניים שאינן מזוינות בכדי להמחיש את חלקו של [המשיב]
23 בעריכת הצוואה" (ס' 33). מעבר לטענות אלה, לא העמידו המבקשים טענה עובדתית כלשהי שיש בה
24 להקים עילת בטלות מתוקף סעיף 35 לחוק הירושה.
- 25 למען הסדר הטוב יובהר כי כאמור, המבקשים לא הוכיחו קיומה של השפעה בלתי הוגנת, תחבולה,
26 תרמית ואף לא אונס או איום – כל ראשיו של סעיף 30(א) לחוק הירושה. בדיקתנו כעת תיחד אפוא
27 לעילה הנקובה בסעיף 35 לחוק ולא לאחרת, ולבחינת מעורבותו של המשיב כביכול בעריכת הצוואה, כמי
28 שערך אותה, היה עד לה או לקח חלק בעריכתה.
- 29 האח לא העלה בתצהירו (מב/6) כל טענה בהקשר לעילה זו. הוא הדין בתצהירה של הגיסה (מב/5). גם
30 האח ב' לא העמיד טענות בהקשר זה.
- 31 הגיסה העידה כי הלכה בעצמה עם המנוחה פעמיים למשרד עורך הדין לערוך צוואה. גם בתה, הנכדה,
32 עוד בהיותה חיילת הלכה לדבריה עם המנוחה לעורך הדין לשם עריכת צוואה (עמ' 27, ש' 5) - אבל על
33 מעמד חתימת הצוואה נשוא ההליך, הגיסה אינה יודעת לספר (עמ' 28-27 לעדותה). גם האח אינו יכול

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 48612-10-15 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

- 1 להרחיב בנוגע למעמד עריכת הצוואה נשוא ההליך. על אותה צוואה אותה הזכירה הגיסה, אותה ערכה
2 המנוחה בלוויית הנכדה כביכול - הוא שמע לראשונה בדיון (עמ' 36, ש' 1).
- 3
- 4 **לטענת המשיב בתצהירו (מת/3), הצוואה נערכה לפי הוראות אמו המנוחה ולא היתה לו יד ורגל בדבר**
5 **(ס' 49). לטענת הדייר בתצהירו (מת/1), היה עד לבקשת המנוחה מהמשיב לקחת אותה לעורך הדין לשם**
6 **חתימה על הצוואה נשוא ההליך (ס' 14).**
- 7 לא מצאתי שיש בשאלות שנשאל המשיב בחקירה הנגדית, או בתשובותיו, כדי לסתור את גרסתו לעניינינו.
8 כאמור, המבקשים לא העמידו טענות לגופו של עניין בהקשר זה.
- 9 **68.** על כך נוסף, שאין מחלוקת שהעדה לא הכירה את המשיב, ולא פגשה בו מעולם (עמ' 39, ש' 12). לפי
10 עדותה המנוחה הגיעה לכל הפגישות עמה לבדה. במעמד החתימה על הצוואות נכחו אך המנוחה, עורך
11 הדין והעדה (שם, 8). יתכן שליוו אותה אל המשרד או שהגיעה עם מונית, אבל לפגישות או למעמד
12 החתימה נכנסה לבדה (עמ' 40, ש' 26).
- 13 לא עלה בידי המבקשים לסתור עדות זו, וכאמור לא התיימרו להעמיד טענות לגופו של עניין בהקשר זה.
14 התרשמי עוד מעדות העדה כמהימנה ואובייקטיבית. לא איתרתי תמריץ שלא לומר אמת ושוכנעתי כי לא
15 הכירה ואינה מכירה את המשיב.
- 16 **69.** את ההכרעה האמורה יש לקרוא עוד על רקע ההכרעה עליה עמד בית המשפט במסגרת בחינת קיומה של
17 **השפעה בלתי הוגנת, כי המשיב לא היה מעורב בכל אופן ביצירת הקשר בין המנוחה לבין העדה ו/או**
18 **עורך הדין, והמדובר בקשר שהוא פרי יוזמתו של הדייר בלבד.**
- 19 **70.** לבסוף יובהר, כי גם לא מצאתי ממש בטענות האחרות מטעם המבקשים שנשזרו בחקירה הנגדית, כגון
20 הטענה, לפיה המשיב הציע למנוחה לסייע לה בתשלום שכר הטרחה עבור הצוואה – בעוד המנוחה סירבה.
21 התפיסה השיפוטית שהנחיל בית המשפט העליון בהקשר זה מעמידה רף התנהגות גבוה הרבה יותר לשם
22 אפיון מעשיו של פלוני כמעורבות פסולה שדינה בטלות הצוואה:
- 23 **"כבר נפסק כי העובדה שהנהנה הזמין את עורך-הדין שערך את הצוואה ושילם את שכר**
24 **טרחתו אין בה די כדי להביאו בכלל מי שנטלו חלק פסול בעריכת הצוואה (השופט קדמי**
25 **בע"א 760/86 רוזן נ' שולמן [14], בעמ' 590). כן נפסק כי העובדה שהנהנית מן הצוואה**
26 **הביאה את המצווה לעורך-הדין שטיפל בעבר בענייניה שלה ואף סייעה לו בפרטים**
27 **שונים שנזקקו להם לצורך הצוואה אינה עולה כדי נטילת חלק בעריכת הצוואה**
28 **(השופטת ביניש בע"א 2500/93 הנ"ל [8])"** (ע"א 7506/95 שוורץ נ' בית אולפנא בית
29 אהרון וישראל, פ"ד נד(2) 215, ס' 15 לפסק הדין).
- 30 **71.** הדברים יפים אפוא לעניינינו על משקל קל וחומר. לסיכום, לא עלה בידי המבקשים להוכיח מעורבות
31 פסולה, או מעורבות כלל מצד המשיב, אשר יש בה להביא לבטלות הצוואה, וגם עילה זו נדחית בזאת.
32

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 48612-10-15 ב.ש. ואח' נ' י.ש.

72.

בטרם נעילה, יצוין בתמצית: בנוגע לטענות המבקשים בדבר זכויות המנוחה מן הקרן לניצולי שואה, לא הובהר דיו מהו הסעד המבוקש בהקשר זה. בית המשפט מקבל את עמדת המשיב והדייר, כי היה ניסיון בחיי המנוחה לזכות בזכויות כאמור וכי הדייר סייע לה בכך. לאחר פטירתה, ומשנדרש שיתוף פעולה מקרובת משפחה, נזנח הטיפול בדבר. המבקשים לא העמידו גרסה אחרת לסתירת הדברים.

על מפתן סוף דבר

73.

בהינתן התוצאה אליה הגיע בית המשפט, יש להצר על העובדה שלא עלה בידי הצדדים לקרב את עמדותיהם ולהניח סכסוך זה מאחוריהם. ברקע לדברים תלוי ועומד סכסוך בין המשיב לבין שני אחיו, שקדם לו סכסוך בין האח ב' לבין אמו המנוחה. האח ב' עצמו אינו מצוי בקו הבריאות. ברקע מצויים עוד הנכדים – ילדיו של האח המנוח. בעת שמיעת ההוכחות עלה כי בין האחים התקיים דין ודברים בסמוך לאחר פטירת המנוחה, והמשיב ציין את הצעתו מן העבר כפי שהוצעה לאחים. בית המשפט מקווה כי עם מתן פסק הדין ישכילו האחים לישר ההדורים, לחיות חיי שלווה ולכבד את זכר הוריהם המנוחים.

סוף דבר

74.

על בסיס כל הנימוקים בפסק הדין, נקבע:
א. התובענה לביטול צו קיום הצוואה – נדחית.
ב. למרות דחיית התובענה, על מנת שלא להחריף הסכסוך ולהכשיר הקרקע ליישור ההדורים, והואיל והמשיב זכה לייצוג משפטי באמצעות הלשכה לסיוע משפטי - אינני עושה צו להוצאות.

המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים ותסגור התיק.
מותר לפרסום תוך השמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, ט' שבט תשע"ט 15 ינואר 2019, בהעדר הצדדים.

אלה מירז, סגנית נשיא